

โตเกียวโอลิมปิกจากอดีตสู่ปัจจุบัน: การเสริมสร้างภาพลักษณ์จากประเทศรักสันติสู่ประเทศรังสิ่งแวดล้อม¹

จินตวัฒน์ ศิริรัตน์²

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

โตเกียวโอลิมปิกปี 2020 ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 และแม้ว่าได้เลื่อนการแข่งขันมาเป็นปี 2021 แล้ว แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับความสำคัญระหว่างการแข่งขันกีฬา กับ สาธารณสุขของประเทศ ถึงกระนั้น โอลิมปิกเกมส์ก็มีคุณค่าที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ อันเป็นอีกครั้งที่ญี่ปุ่นดำเนินยุทธศาสตร์ที่สามารถอธิบายด้วยแนวคิดกีฬาใน soft power ภายใต้วัตถุประสงค์ของบทความนี้คือ ศึกษาการยกระดับภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นผ่านโตเกียวโอลิมปิกทั้งในปี 1964 และปี 2020 เพื่อแสดงถึงคุณค่าของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมภาพลักษณ์ผ่านโอลิมปิกของญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในขณะนั้น กล่าวคือ ในการเป็นเจ้าภาพโตเกียวโอลิมปิกปี 1964 ญี่ปุ่นได้ส่งเสริมภาพลักษณ์การเป็นประเทศรักสันติที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นมิตรกับทุกประเทศ ขณะเดียวกันก็พยายามขจัดภาพลักษณ์ของประเทศผู้ก่อสงคราม ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งแนวคิดการใช้กีฬาส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศยังคงได้รับการสานต่อในครั้ง การเป็นเจ้าภาพโตเกียวโอลิมปิกปี 2020 ในฐานะประเทศที่มีบทบาทนำด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการผสมระหว่าง ค่านิยมของชาติกับยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการโอลิมปิกสากล อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่ประชาคมโลกหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น โอลิมปิกปี 2020 จึงเป็นเวทีสำหรับเสริมสร้างอำนาจ soft power ของญี่ปุ่นในฐานะประเทศที่ส่งเสริมค่านิยมการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ญี่ปุ่น โตเกียวโอลิมปิก ภาพลักษณ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การทูตกีฬาของญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้: บทเรียนสำหรับไทย” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2560

² นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The Past and Present Tokyo Olympics: The Promotion of National Branding from Peace-loving to Green Nation¹

Jintavat Sirirat²

Institute of East Asian Studies, Thammasat University

Abstract

The COVID-19 epidemic has severely affected the 2020 Tokyo Olympics. The International Olympic Committee (IOC) made a decision to organize this mega sport event in 2021, rather than the planned timetable. There is still a controversy among Japanese people regarding what comes first: world sports or domestic health. Nevertheless, the merit of the Games in terms of strengthening national branding should not be overlooked. Therefore, the concept of sports and soft power is used to study this trend. With the above in consideration, the research objective aims to look into promotion of Japan's branding both the 1964 and the 2020 Tokyo Olympics. This also highlights the importance of sports in achieving national goals. The study found that during the 1964 Tokyo Olympics, Japan promoted its own branding as a peace-loving nation while emphasizing economic and prosperity. Currently, the 2020 Tokyo Olympics provide Japan with an opportunity to reinforce its national branding as a green country. This is the sustained value synergy between Japan and IOC. Importantly, the international community has made sustainable development a primary priority. As a result, the 2020 Tokyo Olympics will serve as a showcase for Japan's soft power as an active role of environmentally sustainable growth.

Keywords: Japan, Tokyo Olympics, branding, sustainable development

¹ This article is a part of research project on "Sports Diplomacy of Japan, China and South Korea: Lessons for Thailand," supported by Thammasat University Research Fund in 2017.

² Researcher, Institute of East Asian Studies, Thammasat University

Corresponding author's email: jintavat@asia.tu.ac.th

1. บทนำ

โตเกียวโอลิมปิกปี 2020 ประสบปัญหา มากมายจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) จนต้องเลื่อนมา จัดการแข่งขันในปี 2021 ซึ่งยังคงได้รับการคัดค้าน จากประชาชนภายในประเทศโดยจากผลสำรวจของ Kyodo News Survey เดือนมกราคมปี 2021 มีผู้ ตอบแบบสอบถามร้อยละ 80 เห็นว่าควรยกเลิกหรือ เลื่อนจัดการแข่งขัน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 63 ในการ สำรวจเดือนธันวาคมปี 2020 เพราะการเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่องของจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ประกอบ กับความล่าช้าของโครงการฉีดวัคซีน และความกังวล ต่อภาระหนี้จากการจัดการแข่งขันที่เพิ่มสูงมากกว่า 3 ล้านล้านเยนหรือ 29,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Nikkei Asia, 2021) อย่างไรก็ตาม การเลื่อนหรือการยกเลิก การแข่งขันเป็นอำนาจของคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (International Olympic Committee: IOC) ซึ่งยังคงยืนยันจัดการแข่งขันตามกำหนดการ เพราะมองว่าการไม่จัดการแข่งขันจะส่งผลเสียมากกว่า เช่น ความเสียหายของการเตรียมงาน ภาระของบริษัท ประกันในเรื่องเงินชดเชย (BBC, 2021) เช่นเดียวกับรัฐบาลญี่ปุ่นที่เห็นว่า ไม่ว่าจะจัดการแข่งขันหรือไม่ ก็ล้วนมีต้นทุนทั้งด้านการเมืองและการเงินที่ต้องสูญเสีย แต่ถ้าจัดการแข่งขันอย่างน้อยก็อาจเรียกคะแนน นิยมคืนหากโอลิมปิกประสบความสำเร็จภายใต้ สถานการณ์ของโรคระบาด ตลอดจนคำลือสือที่ว่า ค่า โฆษณา และการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ญี่ปุ่นมีการริเริ่มมาก่อนหน้านี้ อาทิ แนวคิดโลกเย็น 50 (Cool Earth 50) และแนวคิด 3Rs (การลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล)

สืบเนื่องจากโลกศตวรรษที่ 21 มุ่งให้ความสำคัญกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะ ประจักษ์ถึงผลกระทบจากการละเลยการพัฒนาที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อมมาอย่างยาวนานจนก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ

ที่รุนแรง อันนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ความมั่นคงทางอาหาร การอพยพย้ายถิ่น ความ ยากจน เป็นต้น ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงร่วม มือเพื่อจัดการกับภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ เหล่านี้ โดยเฉพาะการร่วมมือผลักดันความตกลง ปารีส (Paris Agreement) เพื่อลดการปล่อยก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของภาวะ เรือนกระจก (United Nations Climate Change, 2020) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ สหประชาชาติ (Sustainability Development Goals: SDGs) ที่มุ่งหวังให้ทุกฝ่ายดำเนินนโยบาย ด้านการจัดการภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ (United Nations Development Programme, 2020) โอลิมปิกเกมส์ปี 2020 จึงเป็นเวทีสำคัญของการผลักดันการส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนา อย่างยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กล่าวได้ว่า ความสำคัญของโอลิมปิกไม่ใช่ เฉพาะมิติกีฬาเท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีของการแสดงออก ได้อย่างหลากหลาย อาทิ อุดมการณ์ทางการเมือง อัตลักษณ์ของกลุ่ม และระดับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพที่เป็นโอกาสครั้งสำคัญในการ แสดงค่านิยมและภาพลักษณ์ของประเทศ เช่น โตเกียว โอลิมปิกปี 1964 โซลโอลิมปิกปี 1984 ปักกิ่งโอลิมปิก ปี 2008 เป็นต้น สำหรับญี่ปุ่นนั้นการเป็นเจ้าภาพ โอลิมปิกเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริม ภาพลักษณ์ประเทศมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 โดยกรุง โตเกียวเคยได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1940 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นต้องการแสดงถึงความเกรียงไกร และความสำเร็จของการปฏิรูปประเทศจนก้าวมาเป็น หนึ่งในประเทศมหาอำนาจทางทหาร แต่การรุกรานจีน ทำให้ IOC ตัดสินใจเลือกกรุงเฮลซิงกิเป็นเจ้าภาพแทน แต่สุดท้ายโอลิมปิกครั้งนี้ก็ถูกยกเลิกเนื่องจากสภาวะ โศกนาฏภัยพิบัติแผ่นดินไหวและการปะทุขึ้นของสงครามโลก ครั้งที่ 2 (Black & Peacock, 2013: 52)

โอลิมปิกเกมส์ยังเป็นเวทีที่สำคัญมากขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นมีภาพลักษณ์เป็นประเทศผู้กระหายสงครามจนเกิดความสูญเสียอย่างมากแก่ประเทศเพื่อนบ้าน การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกจึงเป็นโอกาสในการปรับปรุงภาพลักษณ์ของญี่ปุ่น ดังที่ เซอิจิโร่ ยาสูอิ (Seiichiro Yasui) ผู้ว่าราชการกรุงโตเกียวกล่าวว่า ญี่ปุ่นควรเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเพื่อสร้างความเข้าใจต่อประชาคมโลกเกี่ยวกับญี่ปุ่นที่ตั้งใจฟื้นฟูประเทศและให้ความสำคัญกับสันติภาพ ซึ่งในปี 1958 ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกครั้งที่ 18 ภายใต้อิมที่ที่ต้องการสื่อถึงความมุ่งมั่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจท่ามกลางสันติภาพ ขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงวัฒนธรรมที่สื่อถึงลัทธิทหารนิยมอย่างชาบูไร แล้วนำเสนอวัฒนธรรมอย่างการจัดสวน การจัดดอกไม้ และการแสดงดั้งเดิมแทน พร้อมนำเสนอความก้าวหน้าทางด้านการพัฒนาและเทคโนโลยีของญี่ปุ่นไปในคราวเดียวกัน (Abel, 2012: 204-207; Droubie, 2013: 83-91)

การใช้โอกาสจากการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเพื่อบรรลุเป้าหมายของประเทศยังเห็นได้จาก โอลิมปิกฤดูหนาวซัปโปโรปี 1972 ที่ญี่ปุ่นได้ยกระดับสังคมเมืองทั้งการพัฒนารถไฟใต้ดินและเครือข่ายถนนรองรับการเติบโตที่เพิ่มสูงขึ้น (International Olympic Committee, 2020) และโอลิมปิกฤดูหนาวนาคาโนะปี 1998 ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งรถไฟความเร็วสูงและทางด่วนอันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมภาพลักษณ์เมืองนาคาโนะในฐานะเมืองท่องเที่ยวแก่ประชาคมโลก (Nakamura & Suzuki, 2017: 317)

ที่สำคัญญี่ปุ่นมีประสบการณ์ในการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือด้านการต่างประเทศมาพอสมควร โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นอกเหนือจากการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1964 การเป็นเจ้าภาพร่วมฟุตบอลโลกปี 2002 ก็เป็นโอกาสอันดีของญี่ปุ่นในการ

ปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ที่มีความบาดหมางจากประเด็นประวัติศาสตร์และดินแดน ซึ่งทั้งสองประเทศมีการแลกเปลี่ยนทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น (Cha, 2002; Jarvie, 2003; Sakaedani, 2005) อีกทั้งญี่ปุ่นยังได้ใช้ความนิยมของกัปตันซึบาสะ (Captain Tsubasa) สนับสนุนบทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์ในการศึกษาสันติภาพในอิรัก ด้วยการนำมังงะกีฬามาเป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ (Manzenreiter, 2014) นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือด้านฟุตบอลกับอาเซียนที่ริเริ่มมาตั้งแต่ปี 2012 ภายใตยุทธศาสตร์เจลีกสู่เอเชีย (J. League's Asian Strategy) ก็เป็นประโยชน์แก่ญี่ปุ่นทั้งในแง่ของการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาฟุตบอล ส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และกระชับความสัมพันธ์กับประเทศหุ้นส่วน (Dolles & Söderman, 2013; Yoshifumi & Shintaro, 2017)

ขณะที่การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับโตเกียวโอลิมปิกปี 2020 พบว่า ญี่ปุ่นคาดหวังให้โอลิมปิกเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจ (Baade & Matheson, 2016; Shimizu, 2014) เสริมสร้างบทบาทนำด้านความมั่นคงของมนุษย์ (Guajardo, 2016; Presti, 2014) และบทบาทนำด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Featherstone & Tamari, 2019; Lauermann, 2020) นอกจากนี้ ยังมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณสุข เช่น ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการจัดการเพื่อรับมือกับคลื่นความร้อนในช่วงการแข่งขัน (Honjo et al., 2018; Kakamu, Wada, Smith, Endo, & Fukushima, 2017; Wu, Graw, & Matzarakis, 2020) ผลกระทบและแนวทางการจัดการแข่งขันช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 (Constandt & Willem, 2021; Gallego, Nishiura, Sah, & Rodriguez-Morales, 2020; Sato, Oshimi, Bizen, & Saito, 2020)

บทความนี้จึงเน้นศึกษาการเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศด้วยแนวคิดกีฬาใน soft power เนื่องจากกีฬาถือเป็นทรัพยากรที่ช่วยเพิ่มอำนาจ soft power ทั้งการสร้างภาพลักษณ์ เวทีเจรจา ความเชื่อใจและการฟื้นฟูความสัมพันธ์ การบูรณาการและการต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติ ในกรณีของการสร้างภาพลักษณ์รัฐสามารถใช้โอกาสการเป็นเจ้าภาพกีฬาในระดับนานาชาติถ่ายทอดภาพลักษณ์ของประเทศ ค่านิยมการเมือง และนโยบายต่างประเทศ (Nygård & Gates, 2013: 235-243) ด้วยวัตถุประสงค์วิจัยคือ ศึกษาการใช้โอกาสเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกของญี่ปุ่นเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศทั้งในปี 1964 และปี 2020 เพื่อแสดงถึงความสำคัญของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติที่มีบทบาทต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจากช่วงฟื้นฟูประเทศมาเป็นผู้นำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 1) บทนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดวิจัย 4) ระเบียบวิธีวิจัย 5) โดเคียวโอลิมปิกปี 1964 6) โดเคียวโอลิมปิกปี 2020 และ 7) สรุป

2. วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการใช้โอกาสเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกของญี่ปุ่นเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศทั้งในปี 1964 และปี 2020 เพื่อแสดงถึงความสำคัญของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติภายใต้แนวคิด soft power ที่มีบทบาทต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจากช่วงฟื้นฟูประเทศมาเป็นผู้นำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดกีฬาใน Soft Power

Joseph S. Nye (2004) ได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างอำนาจ soft power กับ hard power นั้นมาจากพฤติกรรมการใช้อำนาจและทรัพยากร โดย

soft power ให้ความสำคัญกับการโน้มน้าว (co-optive) อันเกิดจากการสร้างเสน่ห์ (attraction) และมีบทบาทในการกำหนดวาระ (agenda setting) ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างค่านิยม วัฒนธรรม และนโยบายต่างประเทศที่ชอบธรรม อย่างไรก็ตาม Nye (2011) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า soft power คือการนำทรัพยากรที่มีอยู่หลากหลายประเภทซึ่งรวมถึงรูปแบบการพัฒนาประเทศ ความสำเร็จในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถทางทหาร และอื่นๆ มาแปลเปลี่ยนเป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินนโยบายต่างประเทศ อนุมานได้ว่า กีฬาซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและช่วยให้รัฐบาลบรรลุเป้าหมายแห่งชาติก็ถือเป็นหนึ่งในทรัพยากร soft power

อีกทั้งนักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่า กีฬาเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างอำนาจ soft power ได้เหมือนกัน เช่น Victor D. Cha (2009) และ Jonathan Grix กับ Barrie Houlihan (2014) ที่วิเคราะห์ว่า กีฬาไม่ใช่แค่เครื่องมือในการส่งออกอัตลักษณ์หรือแนวคิดหลักของชาติเท่านั้น แต่ยังสามารถสื่อสารแก่ประชาคมระหว่างประเทศถึงความทันสมัย ภาพลักษณ์เชิงบวก และการยกระดับสถานะของประเทศได้ โดยความสามารถทางด้านกีฬาและการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติจะช่วยสร้างเสน่ห์แก่ประเทศ ยิ่งเป็นมหกรรมกีฬาระดับโลกจะช่วยให้ประเทศเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ซึ่งโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศยังทำให้กีฬามีบทบาทในการสร้างเสน่ห์และอำนาจโน้มน้าวมากขึ้น

ขณะที่ Geoffrey Allen Pigman กับ J. Simon Rofe (2014) มองว่า นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็นความสำคัญของกีฬาก็แผ่ไปในทุกทิศทางเกี่ยวกับแนวคิด soft power ในฐานะเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬานานาชาติถือเป็นช่องทางสำคัญที่รัฐสามารถใช้เผยแพร่แนวคิด อัตลักษณ์ และ

ภาพลักษณ์ของประเทศในประชาคมระหว่างประเทศได้ ซึ่ง Håvard Mokleiv Nygård กับ Scott Gates (2013) ได้เพิ่มเติมว่า กีฬาเป็นเครื่องมือในลักษณะ soft power ที่สร้างชาติและสันติภาพ เพราะกีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ เติบโต ความเข้าใจและการฟื้นฟูความสัมพันธ์ การบูรณาการและการต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติ ในกรณีของการสร้างภาพลักษณ์รัฐสามารถใช้โอกาสการเป็นเจ้าภาพกีฬาระดับนานาชาติถ่ายทอดภาพลักษณ์ของประเทศ ค่านิยมการเมือง และนโยบายต่างประเทศ เช่น จีน บริจาติแอฟริกาใต้ ใช้การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกและฟุตบอลโลกแสดงสถานะประเทศมหาอำนาจใหม่ หรือกรณีของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ที่ใช้กีฬาเป็นเครื่องมือปรับความสัมพันธ์กับคาบสมุทรเกาหลี

ภายใต้บริบทข้างต้นกีฬาเป็นทรัพยากรที่ช่วยสร้างเสน่ห์และอำนาจโน้มน้าวตามแนวคิด soft power โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับโลกอย่างโอลิมปิก ซึ่งรัฐสามารถพัฒนาเป็นเครื่องมือทางการทูตที่เป็นประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติ จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า ญี่ปุ่นเล็งเห็นคุณค่าของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายด้านการต่างประเทศ เริ่มตั้งแต่การใช้โอกาสเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1964 ฟื้นฟูประเทศด้วยเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการปรับภาพลักษณ์เป็นประเทศรักสันติ การปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ผ่านการเป็นเจ้าภาพร่วมฟุตบอลโลกปี 2002 การใช้ม้งะกีฬาส่งเสริมบทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์ในการรักษาสันติภาพ และการใช้ฟุตบอลกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคด้วยยุทธศาสตร์เจ

ลีสู่เอเชีย อันเป็นพื้นฐานของบทความนี้ที่เน้นศึกษาการใช้กีฬาเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ โดยเป็นการนำเสนอผ่านสองช่วงเวลาคือ โตเกียวโอลิมปิกปี 1964 และโตเกียวโอลิมปิกปี 2020 เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของกีฬาต่อการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นจากการเป็นประเทศรักสันติมาเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อมโลก

4. ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่น ข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการโอลิมปิกสากล นโยบายโอลิมปิกของญี่ปุ่น กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และชั้นทุติยภูมิ เช่น หนังสือ บทความวิชาการ ข่าว เป็นต้น

5. โตเกียวโอลิมปิกปี 1964: ประเทศรักสันติและการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ขยายดินแดนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ญี่ปุ่นถูกมองว่าเป็นผู้รุกรานที่มีความโหดร้ายและทารุณกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้รับความบอบช้ำจนเป็นปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างกันมาจนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามคือ นายกรัฐมนตรีชิเงรุ โยชิเดะ (Shigeru Yoshida) จึงเลือกดำเนินนโยบายแบบเศรษฐกิจนำการทหารหรือหลักการโยชิเดะ¹ (Yoshida Doctrine) ยุทธศาสตร์หลักของญี่ปุ่นจึงเป็นการฟื้นฟูประเทศด้วยการสร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและปรับปรุงภาพลักษณ์จากชาติ

¹ หลักการโยชิเดะมีสาระสำคัญ 3 ประการ ซึ่งเป็นรากฐานของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นมาจนถึงทุกวันนี้ ได้แก่ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ 2) พันธมิตรด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และ 3) สันตินิยม ทั้งนี้ในสมัยของนายกรัฐมนตรีเอซึกุ ซาโตะ (Eisaku Sato) ยังได้ริเริ่มหลักการปฏิเสชนิวเคลียร์ (Three Non-Nuclear Principles) และหลักสามประการในการส่งออกอาวุธ (Three Principles of Arms Exports) เพื่อกำหนดขอบเขตของญี่ปุ่นต่อกิจกรรมทางทหารของโลกให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Singh, 2013: 10-15)

กระหายสงครามมาเป็นประเทศที่รักสงบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นจากประชาคมระหว่างประเทศอีกครั้ง กีฬาโอลิมปิกถือเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าต่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เนื่องจากเป็นเวทีใหญ่ที่ญี่ปุ่นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการไปสู่ประชาคมโลกผ่านกีฬาที่มีลักษณะยืดหยุ่นและเป็นมิตรมากกว่าความร่วมมือในมิติอื่นๆ ดังที่ยาสูอิผู้ว่าราชการกรุงโตเกียวกล่าวว่า ญี่ปุ่นควรเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเพื่อสร้างความเข้าใจต่อประชาคมโลกเกี่ยวกับความเป็นจริงของญี่ปุ่น ซึ่งต้องการฟื้นฟูประเทศและกลับเข้าร่วมประชาคมโลกอีกครั้ง อันเป็นความตั้งใจจริงต่อสันติภาพของโลก (Abel, 2012: 204; Droubie, 2013: 83-85)

จนในที่สุดญี่ปุ่นได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกครั้งที่ 18 ในปี 1958 หลังจากประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูประเทศและมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษ 1950-1960 การเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับโลกในช่วงเวลานี้จึงเป็นโอกาสของญี่ปุ่นที่จะใช้กีฬาสื่อสารกับประชาคมโลกถึงภาพลักษณ์ใหม่นั้นคือ ชาติที่มุ่งมั่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องการสันติและความสงบ ขณะเดียวกันก็ต้องการสะท้อนถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่รักสงบ ซึ่งความก้าวร้าวในช่วงจักรวรรดินิยมไม่ใช่เนื้อแท้ของคนญี่ปุ่น ความพยายามดังกล่าวนี้ก็เพื่อลดความหวาดระแวงของประเทศเพื่อนบ้านที่มีประสบการณ์เลวร้ายในช่วงที่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง โดยสิ่งสำคัญในกระบวนการปรับปรุงภาพลักษณ์ของประเทศคือ การคัดสรรวัฒนธรรมที่สื่อถึงความสงบและรักสันติ หลีกเลี่ยงวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงการเมืองและการทหารอย่างขามูโร รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างการแสดงวัฒนธรรมและความทันสมัยของประเทศ เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของญี่ปุ่นที่ผสมผสานทั้งตะวันออกและตะวันตกสะท้อนความรุ่งรวยทางวัฒนธรรม แต่ก็สามารถยกระดับประเทศขึ้นมา

ทัดเทียมชาติตะวันตกได้ เห็นได้จากคำสั่งของคณะกรรมการจัดแสดงศิลปะโตเกียวโอลิมปิก (Tokyo Olympiad Art Exhibition Committee) ที่ให้ห้องแสดงภาพหรือนิทรรศการต่างๆ จัดแสดงเฉพาะภาพศิลปะดั้งเดิมและศิลปะวัตถุที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเมือง เนื่องจากในช่วงระหว่างการแข่งขันมีนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ราว 8,000 คน และนักท่องเที่ยวอีกกว่า 120,000 คนจาก 100 ประเทศทั่วโลกเดินทางมาที่ญี่ปุ่น รวมถึงรายละเอียดการจัดงานอื่นๆ ที่ญี่ปุ่นระมัดระวังต่อการกระตุ้นความทรงจำเกี่ยวกับญี่ปุ่นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อาทิ กำลังพลจากกองกำลังป้องกันตนเอง (Self-Defense Force: SDF) ที่มาทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ก็ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางตัวเพื่อสร้างความเป็นมิตรและความไว้วางใจ รวมถึงนักวิ่งคบเพลิงก็เลือกเยาวชนอายุระหว่าง 16-20 ปี เพราะเป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สะท้อนถึงอนาคตมากกว่าภาพอดีต (Abel, 2012: 206-207; Droubie, 2013: 88-91)

นอกจากญี่ปุ่นได้เสริมสร้างภาพลักษณ์ในฐานะประเทศที่มีอารยธรรมควบคู่ไปกับความทันสมัยแล้ว โตเกียวโอลิมปิกยังเป็นเวทีแสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาของประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีอีกด้วย โดยญี่ปุ่นได้จัดสรรงบประมาณราว 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อยกระดับสังคมเมืองรองรับความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศตัวอย่างโครงการสำคัญ ได้แก่ (Abel, 2012: 209-214; Black & Peacock, 2013: 53; Y. Yu & Liu, 2013: 65-66)

1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในแง่ของการเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และยังเป็นการปรับภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นให้มีความศิวิไลซ์และเป็นสากลมากขึ้น ดังนั้นคณะกรรมการโอลิมปิกญี่ปุ่นจึงได้ร่วมมือกับกรุงโตเกียว

ใช้โอกาสการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกพัฒนากรุงโตเกียวให้เป็นภาพสะท้อนถึงความเป็นญี่ปุ่นใหม่ จุดเด่นสำคัญคือ รถไฟความเร็วสูงชินกันเซนเส้นทางกรุงโตเกียว-โอซาก้าระยะทางรวม 515.4 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางเพียง 4 ชั่วโมง เพื่อเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศระหว่างภูมิภาคคันโตกับคันไซ โดยการพัฒนาบรารเป็นหนึ่งนโยบายที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยปฏิรูปเมจิให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่แสดงถึงความทันสมัยของประเทศ อีกทั้งยังได้สร้างถนนหลวงสายหลัก 22 สายเพื่อเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายถนนมหานครและสร้างรถไฟใต้ดิน 2 สายความยาวรวมกัน 21.9 กิโลเมตร ขยายสนามบินนานาชาติฮานาเดะและท่าเรือโตเกียวเพื่อรองรับการคมนาคมขนส่งที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงระบบการจัดการน้ำเสียทั่วกรุงโตเกียวอันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองหลวงที่เป็นปัญหาสะสมมาจากการเร่งพัฒนาประเทศในช่วงทศวรรษ 1950

2) พัฒนาสังคมเมืองของกรุงโตเกียว ในโอกาสการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกญี่ปุ่นยังได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับกรุงโตเกียวเป็นเมืองระดับโลก ภายใต้แนวคิดความทันสมัยสไตล์ญี่ปุ่น เห็นได้จากสถาปัตยกรรมของสนามกีฬาแห่งชาติบูโดกัง (Nippon Budokan) ที่ใช้สำหรับแข่งขันกีฬาศิลปะป้องกันตัว เช่น คาราเต้ ยูโด² มวยสากลสมัครเล่น เป็นต้น และสนามกีฬาแห่งชาติโยโยงิ (Yoyogi National Gymnasium) ใช้สำหรับแข่งขันกีฬาว่ายน้ำและกระโดดน้ำที่นอกจากแสดงถึงความเป็นญี่ปุ่นแล้วยังได้มาตรฐานระดับโลกอีกด้วย หมู่บ้านนักกีฬา³ ก็เป็นอีกแห่งที่แสดงถึงความเป็นญี่ปุ่น แต่ขณะเดียวกันก็

มีมาตรฐานความสะดวกและความปลอดภัยในระดับสากล อย่างที่หนังสือพิมพ์ New York Times (1964) ได้เสนอข่าวว่า “หมู่บ้านนักกีฬาโอลิมปิกปี 1964 ออกแบบมาเพื่อให้นักกีฬาอเมริกันรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน เพราะมีทั้งสนามหญ้า ทางเดินปูพื้นซีเมนต์ ประตูทางเข้าที่ให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัว พร้อมกับเครื่องใช้ไฟฟ้าครบครัน ซึ่งนักกีฬาจากประเทศอื่นที่ไม่เคยเยือนสหรัฐฯ จะเข้าใจวิถีชีวิตในเมืองของคนอเมริกันได้จากการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนักกีฬานี้”

3) ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแข่งขันโอลิมปิกปี 1964 ได้นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เป็นครั้งแรกในการแข่งขันโอลิมปิก เช่น การถ่ายทอดสดผ่านสัญญาณดาวเทียมและเคเบิลใยแก้วใต้ทะเลระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ถ่ายทอดสดทำให้ญี่ปุ่นสามารถเผยแพร่ภาพลักษณ์ใหม่สู่สายตาชาวโลกได้รวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น โดยมาซาจิ คิโยกาวะ (Masaji Kiyokawa) นักว่ายน้ำเหรียญทองโอลิมปิกปี 1932 และผู้สื่อข่าวในการแข่งขันโอลิมปิกปี 1964 ได้แสดงความเห็นว่า ภายในหนึ่งเดือนของมหกรรมการแข่งขันโอลิมปิก สื่อทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ ได้ติดตามรายงานข่าวการแข่งขันอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้คนทั่วโลกรู้จักคำว่า “โตเกียว” เพราะทุกสายตาหันมาสนใจการแข่งขันกีฬาที่ “โตเกียว” อีกทั้งยังมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้รวบรวมผลการแข่งขัน ระบบจับเวลาแบบใหม่ในการแข่งขันว่ายน้ำ และการใช้ภาพถ่ายวัดผลการแข่งขันกรีฑา นวัตกรรมเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นระดับการพัฒนาและความเป็นผู้นำด้าน

² ยูโดได้รับการบรรจุเป็นกีฬาโอลิมปิกครั้งแรกในการแข่งขันโอลิมปิกปี 1964 โดยผู้กำหนดนโยบายของญี่ปุ่นต้องการใช้กีฬายูโดเชื่อมความสัมพันธ์กับนานาประเทศ เพราะเป็นกีฬาที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็ต้องการปรับภาพลักษณ์จากกีฬาที่มีความสัมพันธ์กับลัทธิทหารนิยมมาเป็นศิลปะการต่อสู้ที่สามารถนำมาใช้แข่งขันเพื่อสร้างมิตรภาพได้ (Abel, 2012: 212-213)

³ หมู่บ้านนักกีฬาปรับปรุงจากบ้านพักของทหารอเมริกันช่วงยึดครองญี่ปุ่น

เทคโนโลยีของญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ภาพความสำเร็จในการพัฒนาประเทศได้กลายเป็นตัวอย่างรัฐพัฒนา (developmental state)⁴ ที่หลายประเทศในเอเชียได้นำไปปรับใช้เพื่อยกระดับสถานะประเทศ โดยประเทศที่นำรูปแบบการพัฒนาไปประยุกต์จนประสบความสำเร็จมากที่สุดคือ เกาหลีใต้

เห็นได้ว่า ในช่วงฟื้นฟูประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเป็นเจ้าภาพกีฬาระดับโลกเป็นประโยชน์ต่อญี่ปุ่นอย่างรอบด้าน หากอธิบายปรากฏการณ์นี้ด้วยแนวคิดกีฬาใน soft power จะพบว่า โตเกียวโอลิมปิกปี 1964 เป็นเครื่องมือทางการทูตของญี่ปุ่นซึ่งมีกิจกรรมหลักคือ การใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมสื่อถึงธรรมชาติของคนญี่ปุ่นที่รักสงบ ก่อปรกับการผสมผสานกับวัฒนธรรมตะวันตกอันเป็นเอกลักษณ์ของญี่ปุ่นสมัยใหม่ ขณะที่อีกแนวทางหนึ่งคือ การนำเสนอระดับการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทั้งด้านโครงการพื้นฐานและการกีฬา อันเป็นภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในฐานะประเทศที่มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่กำลังกลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเวทีโลกในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ โตเกียวโอลิมปิกปี 1964 จึงเป็นจุดเปลี่ยนของญี่ปุ่นในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศไปในคราวเดียวกัน แสดงถึงคุณค่าของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายแห่งชาติได้เป็นอย่างดี

6. โตเกียวโอลิมปิกปี 2020: ประเทศรักล้างแวดล้อม

หลังจากท่างายการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูร้อนไปกว่าครึ่งศตวรรษ ญี่ปุ่นก็ได้เสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2016 แต่เป็นนครริโอ เดอจาเนโรที่ได้รับเลือกเป็นเมืองเจ้าภาพ อย่างไรก็ดี สุดท้ายญี่ปุ่นได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2020 ซึ่งคาดหวังให้โอลิมปิกครั้งนี้ประสบความสำเร็จในฐานะเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ

เจกเช่นโอลิมปิกปี 1964 ภายใต้อิมที่ว่า การส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันเป็นค่านิยมที่ทั้ง IOC และญี่ปุ่นมีส่วนร่วม

ที่ผ่านมาการแข่งขันโอลิมปิกถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงการใช้ประโยชน์อย่างไม่คุ้มค่าก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรจากการก่อสร้างสนามแข่งขัน โครงสร้างพื้นฐานที่ขาดการวางแผนระยะยาว และการใช้วัสดุสิ้นเปลืองต่างๆ ซึ่งไม่เพียงเป็นภาระทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นภาระด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย นำไปสู่การริเริ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนในปี 2017 (IOC Sustainability Strategy) เพื่อบรรลุเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวอย่าง Agenda 2020 และ Agenda 2030 ใน 5 ประเด็น ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากร การเคลื่อนย้ายคนและสิ่งของ สภาพแวดล้อมการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (International Olympic Committee, 2017)

ที่สำคัญยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของ IOC ยังสอดคล้องกับค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นที่มีการผลักดันในสมัยนายกรัฐมนตรีชินโอะ อาเบะ (Shinzo Abe) เพื่อให้เป็นค่านิยมพื้นฐานที่สร้างเสน่ห์แก่ญี่ปุ่น โดยในปี 2007 นายกรัฐมนตรีอาเบะได้นำเสนอแนวคิดโลกเย็น 50 (Cool Earth 50) โดยตั้งเป้าลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 50 ภายในปี 2050 อีกทั้งในปีประชุม G8 ปี 2008 ญี่ปุ่นได้ผลักดันแนวคิด 3Rs (การลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล) เพื่อสร้างสังคมไร้ของเสียและวัสดุหมุนเวียน จุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญกับประเด็นนี้เกิดจากความตระหนักถึงการพัฒนาที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่สืบเนื่องมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งส่งผลให้เกิดมลภาวะเป็นพิษทั้งทางดิน น้ำ และอากาศ ทำให้ในปี 1970 สภาไดเอไทออกกฎหมายควบคุมมลพิษทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Pollution Diet) อีกทั้งการเป็นมหาอำนาจเศรษฐกิจ

อันดับ 2 ของโลกทำให้ประชาคมระหว่างประเทศคาดหวังให้ญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการรักษาสันติภาพโลก (กิตติ ประเสริฐสุข, 2559: 182-190) การเสริมสร้างบทบาทด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นอีกเป้าหมายในนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น

ดังนั้น ในการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2020 ญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญกับการมีบทบาทนำผลักดันการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากการริเริ่มโครงการ Tokyo's Big Change โครงการ Sea Forest เพื่อพื้นที่สีเขียว และ Tokyo Vision 2020 ที่มีเป้าหมายพัฒนากรุงโตเกียวให้เป็นมหานครสีเขียวต้นแบบของโลก ร่วมกับการพัฒนาอาคารทนแรงแผ่นดินไหว ถนนปลอดภัย การจัดตั้งเครือข่ายชุมชนด้านการจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น (Nikkei Asia, 2019) ที่สำคัญญี่ปุ่นได้ใช้แนวคิดความยั่งยืนมาเป็นธีมจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกภายใต้แนวคิด “Be better, together for the planet and the people” แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการทรัพยากร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ สิทธิมนุษยชนและการดำเนินธุรกิจที่เป็นธรรมแก่แรงงาน รวมถึงการสื่อสารและความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนอย่างเท่าเทียม (Tokyo 2020, 2020b) โดยแนวทางหลักที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (Tokyo 2020, 2018: 22-73; Tokyo 2020, 2020a: 34-39)

1) การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ (Towards Zero Carbon) สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้จากการผลักดันข้อตกลงปารีส และประเด็นที่ 13 ว่าด้วยความเร่งด่วนในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและประเด็นที่ 7 ว่าด้วยการจัดหาพลังงานที่ยั่งยืนใน SDGs คณะกรรมการจัดการแข่งขันโตเกียวโอลิมปิกจึงกำหนดเป้าหมายสร้างสังคมคาร์บอนต่ำด้วยการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ผ่านมาตรการอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทางเลือก ทั้งจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการดำเนินงาน การขนส่ง เป็นต้น เพื่อให้โตเกียวโอลิมปิกสามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากกว่าโอลิมปิกครั้งที่ผ่านมาก็คือ 3.01 ล้าน t-CO₂ ซึ่งน้อยกว่า 3.45 ล้านและ 3.56 ล้านในลอนดอนโอลิมปิกปี 2012 และริโอเดจาเนโรโอลิมปิกปี 2016 ซึ่งตัวอย่างแนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างสังคมคาร์บอนต่ำผ่านกีฬาโอลิมปิก เช่น การใช้ยานพาหนะไฟฟ้าหรือไฮบริดรับส่งนักกีฬา ส่งเสริมการใช้ขนส่งมวลชนแทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลภายใต้มาตรการ Travel Demand Management (TDM) เพื่อลดปัญหาจราจรช่วงการแข่งขัน การใช้ไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานทางเลือกสำหรับดำเนินการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกให้ได้ร้อยละ 100 เป็นต้น

⁴ รัฐพัฒนาแบบญี่ปุ่นมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) รัฐมีบทบาทนำ การพัฒนาของญี่ปุ่นมีรัฐเป็นศูนย์กลางโดยมีกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade and Industry: METI) เป็นกลไกหลักภายใต้แนวคิด “กึ่งเสรี กึ่งควบคุม” 2) นโยบายอุตสาหกรรม รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอิงจากอุปสงค์-อุปทาน เพื่อให้แต่ละอุตสาหกรรมสามารถขับเคลื่อนไปได้บนความสมดุลทั้งจำนวนผู้แข่งขันและการพัฒนาความสามารถของหน่วย 3) นโยบายการเงิน ในช่วงแรกของการพัฒนาประเทศระหว่างทศวรรษ 1950-1970 ญี่ปุ่นกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงตัวคือ 360 เยนต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนที่ต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวตามระบบตลาดเสรี ทำให้ญี่ปุ่นที่พึ่งพาการส่งออกได้ดูแลการค้าอย่างมาก และ 4) นโยบายเน้นการส่งออก นโยบายนี้มีความสัมพันธ์กับนโยบายการเงิน เพราะการดำเนินนโยบายการเงินแบบคงตัวช่วยให้ญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออกได้ประโยชน์มหาศาลจากดุลการค้ากับนานาประเทศจนสามารถเปลี่ยนกำไรมาเป็นทุนในการต่อยอดทางธุรกิจและพัฒนาสังคม จนกระทั่งกลุ่มประเทศเศรษฐกิจชั้นนำของโลกกดดันให้ญี่ปุ่นเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินเยนให้เป็นตามกลไกตลาดมากขึ้นนำไปสู่การจัดทำข้อตกลง Plaza Accord ในปี 1985 (กิตติ ประเสริฐสุข, 2559: 197-199)

ภาพที่ 1 ยานยนต์ไฟฟ้าไร้คนขับ (e-Palette) นำมาบริการภายในหมู่บ้านนักกีฬา

ที่มา: International Olympic Committee (2019)

2) การจัดการทรัพยากรด้วยการลดของเสียให้เป็นศูนย์ (Zero Wasting) การจัดการทรัพยากรเป็นประเด็นที่ 12 ใน SDGs ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ซึ่งคณะกรรมการโตเกียวโอลิมปิกได้กำหนดให้หลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรอย่างสูญเปล่าเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำทรัพยากรนำกลับมาใช้ใหม่ และส่งเสริมค่านิยมนี้แก่นักกีฬา ผู้ชม และประชาชน โดยแนวทางที่นำมาใช้ในช่วงการแข่งขัน อาทิ การคาดการณ์การบริโภคอาหารของนักกีฬาและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อลดของเสียจากอาหาร ลดวัสดุห่อหุ้มอาหารที่ใช้ครั้ง

เดียวทิ้งหรือไม่ย่อยสลาย หันมาใช้บริการเช่าหรือการยืมเพื่อลดกระบวนการกำจัดของเสีย พัฒนาโครงสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้สิ่งของที่ผ่านกระบวนการรีไซเคิลแล้ว ได้แก่ การออกแบบเหรียญรางวัลจากวัสดุรีไซเคิลจากแผงวงจรโทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน การประดิษฐ์คบเพลิงจากวัสดุจากบ้านชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยจากเหตุแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในปี 2011 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพและการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ชุดแต่งกายสำหรับนักวิ่งคบเพลิงที่ผลิตจากขยะขวดพลาสติก และแท่นรับรางวัลที่ทำมาจากขยะพลาสติกกรีซเคิล ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 ผลผลิตจากการรีไซเคิลสำหรับโตเกียวโอลิมปิกปี 2020

ผลผลิต	แนวคิด	สาระสำคัญ
เหรียญรางวัล	Towards an innovative for all	รวบรวมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากของใช้ในบ้านทั่วประเทศได้เกือบ 79,000 ชิ้น จากชุมชนที่เข้าร่วม 1,621 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90 ของชุมชนทั้งหมดของญี่ปุ่น บวกกับโทรศัพท์เคลื่อนที่ราว 6.21 ล้านเครื่องจากร้าน NTT Docomo นำมารีไซเคิลได้ทอง 32 กิโลกรัม เงิน 3,500 กิโลกรัม และทองแดง 2,200 กิโลกรัม
คบเพลิง	Hope lights our way	ร้อยละ 30 ของคบเพลิงเป็นอลูมิเนียมที่รีไซเคิลจากบ้านพักชั่วคราวในครั้งเหตุการณ์แผ่นดินไหวและสึนามิบริเวณภูมิภาคโทโฮคุในปี 2011
ชุดนักวิ่งคบเพลิง	Hope lights our way	ผลิตจากขวดพลาสติกกรีซเคิลจากการรวบรวมของบริษัท Coca-Cola
แท่นรับรางวัล	เป็นส่วนหนึ่งของ SDGs	รวบรวมขวดและบรรจุภัณฑ์พลาสติกได้ประมาณ 24.5 ตัน โดยมีประชาชนภาคเอกชน และโรงเรียน 113 แห่งทั่วญี่ปุ่นเข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบริษัท P&G

ที่มา: Tokyo 2020 (2021)

ภาพที่ 2 เหรียญรางวัลจากวัสดุรีไซเคิล

ภาพที่ 3 คบเพลิงจากวัสดุบ้านพักชั่วคราวของผู้ประสบภัยปี 2011

ภาพที่ 4 ชุดแต่งกายนักวิ่งคบเพลิงที่ผลิตจากขยะขวดพลาสติก

ที่มา: Tokyo 2020 (2021)

3) ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการส่งเสริมแนวคิดเมืองในป่า/ป่าในเมือง (city within nature/nature within the city) การให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติเป็นค่านิยมพื้นฐานในสังคมญี่ปุ่น เห็นได้จาก การสร้างชุมชนแบบ Satoyama ในชนบทที่ต้องมีพื้นที่สีเขียวทั้งป่าไม้และพื้นที่ทำการเกษตรล้อมรอบชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 6 ของ SDGs ว่าด้วยการจัดการน้ำและสุขอนามัยอย่างยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ว่าด้วยการปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศ ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพและอื่น ๆ นำมาสู่แนวคิดการพัฒนาเมืองในป่า/ป่าในเมืองในฐานะเจ้าภาพโอลิมปิก มีเป้าหมายคือ ลดการสร้างเกาะแก่งแวดล้อม พัฒนาเมืองที่มิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความหลากหลายทางระบบนิเวศและพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นปอดของเมืองและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ มีโครงการสำคัญ เช่น การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในกรุงโตเกียวราว 752 เฮกเตอร์

การพัฒนาสนามกีฬาสีเขียว หมู่บ้านนักกีฬาสีเขียวที่มีพื้นที่ธรรมชาติประมาณ 36,400 ตารางเมตร เป็นต้น

นอกเหนือจากการมุ่งหวังให้โตเกียวโอลิมปิกปี 2020 เป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจที่ชะลอตัวมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 แล้ว ญี่ปุ่นยังใช้โอกาสนี้เสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในฐานะผู้นำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นกระแสนิยมของโลกปัจจุบัน นำมาสู่การดำเนินโครงการและมาตรการที่มุ่งสร้างสังคมคาร์บอนต่ำเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสร้างสังคมวัสดุหมุนเวียนและขยะเป็นศูนย์เพื่อลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการเป็นตัวอย่างในการพัฒนาเมืองสีเขียว ซึ่งหากวิเคราะห์ตามแนวคิด soft power ก็กล่าวได้ว่า การดำเนินงานเหล่านี้เป็นการใช้ค่านิยมของญี่ปุ่นผสมผสานกับกระแสนิยมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโลก ก่อให้เกิดผลดีต่อการสร้างเสน่ห์ผ่านกีฬาโอลิมปิกที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพ

ถ้าประสบความสำเร็จญี่ปุ่นจะได้รับคะแนนนิยมจาก
ตัวแสดงต่าง ๆ บนเวทีระดับนานาชาติตั้งแต่องค์การ
ระหว่างประเทศจนถึงประชาชน

7. สรุป

การแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศเป็นเวทีที่มี
วาระแฝงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
ซึ่งหลายประเทศใช้โอกาสการเป็นเจ้าภาพส่งเสริม
ยุทธศาสตร์และค่านิยมของตน ตลอดจนการเปลี่ยน
ผ่านภาพลักษณ์ของประเทศในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ระดับ
การพัฒนาเศรษฐกิจ ความสามารถทางทหาร รูปแบบ
การปกครอง เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรม
ทำให้เห็นว่า ญี่ปุ่นมีประสบการณ์ในการใช้กีฬาเพื่อ
บรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในครั้งการเป็นเจ้า
ภาพฟุตบอลโลกร่วมกับเกาหลีใต้ในปี 2002 การใช้
มังงะกีฬากระชับความสัมพันธ์ระดับประชาชนใน
ภารกิจด้านความมั่นคงของมนุษย์ และการใช้ความ
นิยมกีฬาฟุตบอลเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศใน
เอเชียด้วยยุทธศาสตร์เจลีกสู่เอเชีย และเมื่อวิเคราะห์
การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูร้อนของญี่ปุ่นทั้งสองครั้ง
ด้วยแนวคิดกีฬาใน soft power พบว่า ญี่ปุ่นใช้
โอลิมปิกปี 1964 เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์จากประเทศ
ผู้รุกรานในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 มาเป็นชาติที่รักสันติ
และให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจและการพัฒนา โดย
ญี่ปุ่นหลีกเลี่ยงการนำเสนอวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ
ลัทธิทหารนิยมอย่างขามูไรในช่วงการแข่งขันโอลิมปิก
ขณะเดียวกันก็แสดงถึงระดับการพัฒนาของประเทศ
ผ่านโครงสร้างพื้นฐานทั้งสนามกีฬา ระบบขนส่ง
มวลชนอย่างรถไฟความเร็วสูงชินกันเซน การถ่ายทอด
สดผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีภาพถ่ายและการ
จับเวลาในการแข่งขัน โอลิมปิกจึงเป็นเครื่องมือหนึ่ง
สำหรับบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นทั้ง
การสร้างภาพเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และปรับปรุง
ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

ญี่ปุ่นจึงคาดหวังให้โอลิมปิกปี 2020
ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันทั้งในแง่ของการกระ
ตุ้นเศรษฐกิจที่ประสบภาวะชะงักงันมาตั้งแต่ทศวรรษ
1990 และเสริมสร้างภาพลักษณ์ในฐานะประเทศที่
มีบทบาทนำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจาก
ปัจจุบันการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรับมือการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นกระแสนิยมของโลก
ที่ทุกฝ่ายหันมาให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา
อย่างเร่งด่วน เพราะความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นของภัย
พิบัติทางธรรมชาติสะท้อนมาจากความเสื่อมโทรม
ของสิ่งแวดล้อม โอลิมปิกปี 2020 จึงเป็นเวทีที่ญี่ปุ่น
นำเสนอค่านิยมพื้นฐานซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์
ของ IOC มาเป็นธีมหลักของโอลิมปิกครั้งนี้ ได้แก่
ประการแรก การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำด้วยการใช้
พลังงานทางเลือก สร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบ
ขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประการที่สอง การ
จัดการทรัพยากรเพื่อลดของเสียเป็นศูนย์ ด้วยการ
วางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้
แนวคิด 3Rs เช่น การลดของเสียจากอาหาร การ
ออกแบบเหรียญรางวัลจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ การ
ประดิษฐ์คบเพลิงจากชิ้นส่วนบ้านพักผู้ประสบภัย การ
ออกแบบชุดแต่งกายสำหรับนักวิ่งคบเพลิงและแท่นรับ
รางวัลจากขยะพลาสติก และประการที่สาม การสร้าง
เมืองสีเขียวด้วยแนวคิด Satoyama ถือเป็นโอลิมปิก
ที่มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งในส่วนสนามแข่งขัน
หมู่บ้านนักกีฬา และกรุงโตเกียวโดยรอบ จึงกล่าวได้ว่า
โอลิมปิกเป็นเวทีที่ญี่ปุ่นใช้เผยแพร่ค่านิยมเพื่อบรรลุเป้าหมาย
เชิงยุทธศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม
ระหว่างประเทศในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานศึกษา
ของ Mike Featherstone กับ Tomoko Tamari
(2019) และ John Lauer mann (2020) ที่มอง
ว่า การจัดการแข่งขันในธีมการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็น
จุดเด่นของโตเกียวโอลิมปิกปี 2020 ถือเป็นการสร้าง
เสน่ห์ให้แก่ญี่ปุ่นและช่วยเพิ่มอำนาจในการโน้มน้าว

บนเวทีเจรจาระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดีตามแนวคิด soft power

อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีผลกระทบอย่างหนักต่อการจัดการแข่งขันโตเกียวโอลิมปิกปี 2020 จนต้องเลื่อนการแข่งขันมาเป็นปี 2021 แต่ก็ต้องแข่งขันท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรคซึ่งนำไปสู่เสี่ยงคัดค้านภายในสังคมญี่ปุ่นให้ยกเลิกหรือเลื่อนจัดการแข่งขัน ส่งผลกระทบต่อความหวังให้โอลิมปิกเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ที่สำคัญยังส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายการแข่งขันแบบยั่งยืนอีกด้วย เนื่องจากจำเป็นต้องกลับมาใช้วัสดุสิ้นเปลืองเพื่อสูxonามัยซึ่งเป็นการสร้างขยะจำนวนมาก ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงเป็นความท้าทายของญี่ปุ่นต่อการสนับสนุนภาพลักษณ์ประเทศสีเขียวผ่านการแข่งขันกีฬาในช่วงการแพร่ระบาดของโรคครั้งใหญ่ในยุคปัจจุบัน ถึงกระนั้น โตเกียวโอลิมปิกทั้งในปี 1964 และปี 2020 ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงคุณค่าของกีฬาต่อการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศ ซึ่งญี่ปุ่นได้ใช้เป็นหลักหมุด/เวทีในการบรรลุเป้าหมายทั้งทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งประโยชน์ของการเป็นเจ้าภาพกีฬาสามารถขยายไปสู่มิติอื่นๆ ได้ การแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศจึงมีคุณค่ามากกว่าแค่เรื่องของกีฬา

เอกสารอ้างอิง

กิตติ ประเสริฐสุข. (2559). นโยบาย soft power ต่ออาเซียนของญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้: นัยและบทเรียนสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Abel, J. R. (2012). Japan's sporting diplomacy: The 1964 Tokyo Olympiad. *The International History Review*, 34(2), 203-220.

Allen Pigman, G., & Simon Rofo, J. (2014). Sport and diplomacy: An introduction. *Sport in Society*, 17(9), 1095-1097.

Baade, R. A., & Matheson, V. A. (2016). Going for the gold: The economics of the olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201-218.

BBC. (2021). Tokyo Olympics: Why doesn't Japan cancel the Games? Retrieved June 4, 2021 from <https://www.bbc.com/news/world-asia-57097853>

Black, D., & Peacock, B. (2013). Catching up: Understanding the pursuit of major games by rising developmental states. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (eds.), *The triple Asian olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 45-63). Abingdon, OX: Routledge.

Cha, V. D. (2009). A theory of sport and politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610.

Cha, V. D. (2009). *Beyond the final score: The politics of sport in Asia*. New York: Columbia University Press.

Constandt, B., & Willem, A. (2021). Hosting the olympics in times of a pandemic: Historical insights from Antwerp 1920. *Leisure Sciences*, 43(1-2), 50-55.

Dolles, H., & Söderman, S. (2013). Twenty years of development of the J-League: Analysing the business parameters of professional football in Japan. *Soccer & Society*, 14(5), 702-721.

- Droubie, P. (2013). Phoenix arisen: Japan as peaceful internationalist at the 1964 Tokyo Summer Olympics. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (Eds.), *The triple Asian olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 83-96). Abingdon, OX: Routledge.
- Featherstone, M., & Tamari, T. (2019). Olympic games in Japan and East Asia: Images and legacies: An introduction. *International Journal of Japanese Sociology*, 28(1), 3-10.
- Gallego, V., Nishiura, H., Sah, R., & Rodriguez-Morales, A. J. (2020). The COVID-19 outbreak and implications for the Tokyo 2020 Summer Olympic Games. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 1-3.
- Grix, J., & Houlihan, B. (2014). Sports mega-events as part of a nation's soft power strategy: The cases of Germany (2006) and the UK (2012). *The British Journal of Politics and International Relations*, 16(4), 572-596.
- Guajardo, M. (2016). *Tokyo 2020 Olympics: Nation branding creates an opportunity for a new cultural narrative for Japan*. Paper presented at the The International Conference on Japan and Japan Studies 2016.
- Honjo, T., Seo, Y., Yamasaki, Y., Tsunematsu, N., Yokoyama, H., Yamato, H., & Mikami, T. (2018). Thermal comfort along the marathon course of the 2020 Tokyo Olympics. *International Journal of Biometeorology*, 62(8), 1407-1419.
- International Olympic Committee. (2017). IOC sustainability strategy. Retrieved March 20, 2021 from <https://www.olympic.org/sustainability>
- International Olympic Committee. (2020). Sapporo 1972: A city transformed, a continent inspired. Retrieved November 5, 2020 from <https://www.olympic.org/news/olympic-legacy/sapporo-1972/sapporo-1972-a-city-transformed-a-continent-inspired>
- Jarvie, G. (2003). Internationalism and sport in the making of nations. *Identities*, 10(4), 537-551.
- Kakamu, T., Wada, K., Smith, D. R., Endo, S., & Fukushima, T. (2017). Preventing heat illness in the anticipated hot climate of the Tokyo 2020 Summer Olympic Games. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 22(1), 1-6.
- Lauermann, J. (2020). Visualising sustainability at the olympics. *Urban Studies*, 57(11), 2339-2356.
- Manzenreiter, W. (2014). *Sport and body politics in Japan*. Oxfordshire: Routledge.
- Nakamura, H., & Suzuki, N. (2017). Reinterpreting olympic legacies: The emergent process of long-term post-event strategic planning of Hakuba after the 1998 Nagano Winter Games. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(2), 311-330.

- Nikkei Asia. (2019). Tokyo Olympics budget swells to \$12bn a year before games. Retrieved October 10, 2020 from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Tokyo-2020-Olympics/Tokyo-Olympics-budget-swells-to-12bn-a-year-before-games>
- Nikkei Asia. (2021). Why the Tokyo Olympics must be canceled. Retrieved June 4, 2021 from <https://asia.nikkei.com/Opinion/Why-the-Tokyo-Olympics-must-be-canceled>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: PublicAffairs.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*. New York: PublicAffairs.
- Nygård, H. M., & Gates, S. (2013). Soft power at home and abroad: Sport diplomacy, politics and peace-building. *International Area Studies Review*, 16(3), 235-243.
- Presti, V. L. (2014). Moving towards Tokyo 2020: Sport as a vehicle of social inclusion. *European Journal of Sport Studies*, 1(1), 1-12.
- Sakaedani, A. (2005). 2002 FIFA World Cup and its effects on the reconciliation between Japan and the Republic of Korea. *Japanese Journal of Political Science*, 6(2), 233-257.
- Sato, S., Oshimi, D., Bizen, Y., & Saito, R. (2020). The COVID-19 outbreak and public perceptions of sport events in Japan. *Managing Sport and Leisure*, 1-6.
- Shimizu, S. (2014). Tokyo - bidding for the olympics and the discrepancies of nationalism. *The International Journal of the History of Sport*, 31(6), 601-617.
- Singh, B. (2013). *Japan's security identity: From a peace state to an international state*. New York: Routledge.
- The New York Times. (1964). Olympic village in Tokyo opened; living quarters for athletes resemble a U.S. Suburb. Retrieved October 1, 2020 from <https://www.nytimes.com/1964/09/16/archives/olympic-village-in-tokyo-opened-living-quarters-for-athletes.html>
- Tokyo 2020. (2018). Tokyo 2020 Olympic and Paralympic Games sustainability plan version 2. Retrieved October 15, 2020 from <https://tokyo2020.org/en/games/sustainability/sus-plan>
- Tokyo 2020. (2020a). Sustainability progress report. Retrieved November 30, 2020 from <https://gtimg.tokyo2020.org/image/upload/production/dpmsi7vxksqzouh-wdsdz.pdf>
- Tokyo 2020. (2020b). Tokyo 2020 sustainability. Retrieved November 30, 2020 from <https://tokyo2020.org/en/games/sustainability/>
- Tokyo 2020. (2021). About the Games. Retrieved June 5, 2021 from <https://olympics.com/tokyo-2020/en/news/>
- United Nations Development Programme. (2020). The SDGs in action. Retrieved

- November 20, 2020 from <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- United Nations Climate Change. (2020). The Paris Agreement. Retrieved November 20, 2020 from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>
- Wu, Y., Graw, K., & Matzarakis, A. (2020). Comparison of thermal comfort between Sapporo and Tokyo—the case of the Olympics 2020. *Atmosphere*, 11(5), 1-13.
- Yoshifumi, B., & Shintaro, S. (2017). Marketing football: Perspectives from the Japan football League (J. League). In N. Chanavat, M. Desbordes, & N. Lorgnier (eds.), *Routledge handbook of football marketing* (pp. 420-428). Oxfordshire: Routledge.
- Yu, Y., & Liu, J. (2013). A comparative analysis of the olympic impact in East Asia: From Japan, South Korea to China. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (eds.), *The triple Asian olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 64-82). Abingdon, OX: Routledge.

Received : 1/5/2021

Revised : 8/6/2021

Accepted : 10/6/2021